

**Miejsce
na naklejkę**

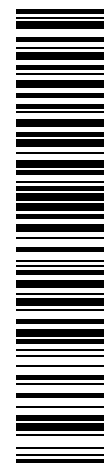
MFI-R1 1P-092

**EGZAMIN MATURALNY
Z FILOZOFII**

**MAJ
ROK 2009**

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut



Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron (zadania 1 – 18). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
50 punktów

*Część I – 20 pkt
Część II – 30 pkt*

Życzymy powodzenia!

**Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Część I – (20 punktów)**Zadanie 1. (1 pkt)**

Podaj nazwy stanowisk przeciwstawnych do następujących poglądów:

- a) Nie ma w umyśle idei wrodzonych (John Locke).

stanowisko przeciwstawne

- b) Człowiek jest istotą złożoną z substancji myślącej i substancji rozciągłej (René Descartes).

stanowisko przeciwstawne.....

Zadanie 2. (1 pkt)

Co jest wyróżnikiem zdania w sensie logicznym? Zaznacz właściwą odpowiedź.

- A. Jest oznajmujące.
B. Jest prawdziwe albo fałszywe.
C. Jest tautologią.
D. Jest merytorycznie poprawne.

Zadanie 3. (2 pkt)

Uzupełnij poniższą tabelę, wpisując przy nazwisku każdego z filozofów odpowiednie pojęcia charakterystyczne dla jego teorii poznania i etyki. Pojęcia wybierz spośród podanych:

empiryzm, cnota moralna, iluminacja, obowiązek moralny, realizm, sądy *a priori*,
woluntaryzm, zmysł moralny, anamneza.

	Teoria poznania	Etyka
Platon		
Św. Augustyn		
David Hume		
Immanuel Kant		

Zadanie 4. (4 pkt)

Do poniższych myśli dopisz ich autorów oraz dyscypliny filozoficzne:

- a) „Dwie rzeczy napelniają moje serce wciąż nowym i wciąż rosnącym podziwem i szacunkiem: niebo gwiaździste nade mną i prawo moralne we mnie”.

Filozof: dyscyplina:

- b) „Człowiek jest tylko trzcina myśląca, [...] najwęższą w przyrodzie”.

Filozof: dyscyplina:

Zadanie 7. (4 pkt)

Na podstawie poniższych sentencji uzupełnij zdania.

1. Byt określa świadomość.
2. Rozum panuje nad światem.

a) Autor cytatu nr 1. to –

Autor cytatu nr 2. to –

b) Koncepcja filozoficzna oparta na twierdzeniu nr 1. nazywa się

.....

Koncepcja filozoficzna oparta na twierdzeniu nr 2. nazywa się

.....

c) Koncepcja oparta na stwierdzeniu, że byt określa świadomość, głosi, że

.....

.....

.....

d) Koncepcja oparta na stwierdzeniu, że rozum panuje nad światem, głosi, że

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. (3 pkt)

Do poniższych cytatów przyporządkuj jego autora z podanej listy filozofów:

Karol Wojtyła, Blaise Pascal, Arystoteles, Platon, Baruch Spinoza,
św. Augustyn, Epikur, Auguste Comte.

a) „Definicję budujemy, podając rodzaj najbliższy oraz różnicę gatunkową”.

.....

b) „Śmierć wcale nas nie dotyczy, bo gdy my istniejemy, śmierć jest nieobecna, a gdy tylko śmierć się pojawi, wtedy nas już nie ma”.

.....

c) „Wraz ze sprawczością i transcendencją przychodzi szczególna zależność działania od osoby. Człowiek jest nie tylko sprawcą swego działania, ale jest także jego twórcą”.

.....

Część II – (30 punktów)

Na podstawie fragmentu dzieła Johna Stuarta Milla *Utylitaryzm* wykonaj polecenia.

[...] Nauka, która przyjmuje jako podstawę moralności użyteczność, czyli zasadę największego szczęścia, głosi, że czyny są dobre, jeżeli przyczyniają się do szczęścia, złe, jeżeli przyczyniają się do czegoś przeciwnego. Przez szczęście rozumie się przyjemność i brak cierpienia; przez nieszczęście – cierpienie i brak przyjemności. Ażeby przedstawić jasno kryterium moralne sformułowane przez tę teorię, wiele należałoby jeszcze powiedzieć, a zwłaszcza, co się rozumie przez przyjemność i przykrość i na ile tę sprawę można zostawić jako otwartą. Te dodatkowe wyjaśnienia jednak nie wpływają na teorię życia, na której opiera się ta teoria moralności, mianowicie na teorię głoszącą, że przyjemność i brak cierpienia są jedynymi rzeczami pożądanymi jako cele i że wszystko, co pożądane (a jest tego równie dużo w systemie utylitarystycznym jak w każdym innym) jest pożądane bądź dlatego, że samo jest przyjemne, bądź dlatego, że stanowi środek zapewniania przyjemności i zapobiegania cierpieniu.

[...] Gdyby mnie ktoś pytał, co rozumiem przez różnicę jakości w przyjemnościach, albo, co czyni jedną przyjemność – jako przyjemność – bardziej wartościową od innych, przy wyłączeniu różnic ilościowych, jedna tylko odpowiedź wydaje mi się możliwa. Jeżeli z dwóch przyjemności jedną wybierają bez wahania wszyscy albo prawie wszyscy, którzy znają z osobistego doświadczenia obie, a nie dokonują wyboru pod naporem żadnych moralnych zobowiązań – to ta właśnie jest bardziej pożądana. Jeżeli jedną z tych przyjemności ci, którzy należycie znają obie, przedkładają nad drugą tak dalece, że wolą ją, chociaż wiedzą, że pogoń za nią będzie połączona z większym niedosytem, przy czym nie zrezygnowałyby z niej dla największej z możliwych do przeżycia dawek drugiej, to mamy prawo uznać wyższość jakościową wybranej przyjemności, tak bardzo przeważającej jakością ilość drugiej, że ilość ta, w tym zestawieniu, traci znaczenie.

Otóż jest rzeczą niewątpliwą, że ci, którzy w równym stopniu znają obie przyjemności i w równym stopniu umieją je cenić i nimi się cieszyć, wyraźnie przedkładają typ życia, który angażuje ich wyższe uzdolnienia. Mało kto zgodziłby się na to, by zostać zamienionym w któreś ze zwierząt niżej zorganizowanych, w zamian za obietnicę najpełniejszego użycia przyjemności, których to zwierzę doznać może; nikt inteligentny nie godziłby się być głupcem, [...] żaden człowiek mający jakieś uczucia dla ludzi i wrażliwe sumienie nie chciałby być egoistą ani człowiekiem podłym – nawet gdyby ich przekonano, że głupiec, tępak i łotr są bardziej zadowoleni ze swojego losu niż oni ze swojego. Nie zrezygnowałyby ze swej wyższości za cenę najpełniejszego zaspokojenia tych pragnień, które z tamtymi dzielą. Gdyby im kiedy taka możliwość przysłała do głowy, to chyba tylko w wypadku nieszczęścia tak wielkiego, że dla jego uniknięcia byłiby gotowi zamienić swój los na prawie każdy inny, jakkolwiek byłby w ich oczach zasadniczo niepożądany. Istota o wyższych uzdolnieniach potrzebuje więcej do szczęścia, cierpienie przeżywa prawdopodobnie głębiej, a niewątpliwie doświadcza go częściej niż istota niższego typu. Mimo to jednak

nie zgodziłyby się nigdy na istnienie, które uważa za degradujące. Możemy sobie dowolnie ten sprzeciw interpretować: możemy przypisywać go dumie, której mianem obejmujemy pewne uczucia zarówno najbardziej jak i najmniej godne szacunku; możemy uważać go za przejaw umiłowania wolności i niezależności osobistej, które – według stoików – przyczyniają się przede wszystkim do jego zaszczepienia; możemy uważać go za przejaw żądz władzy albo też potrzeby silnych wrażeń – bowiem oba te czynniki sprzyjają tworzeniu się tej postawy i wchodzi w jej skład. Lecz najlepiej będzie mówić tu o poczuciu własnej godności, posiadanym przez wszystkich ludzi w tej czy innej postaci i w pewnej, choć niedokładnej, proporcji do ich wyższych kwalifikacji. U tych, u których poczucie to jest silne, stanowi ono tak istotny składnik ich szczęścia, że tylko przelotnie mogą oni pożądać czegoś, co wchodzi z tym poczuciem w konflikt. Ktokolwiek by myślał, że idąc za głosem tego poczucia poświęcamy coś z naszego szczęścia, że istota wyższa nie jest, w jednakowych warunkach; szczęśliwsza od niższej – ten płacze ze sobą dwa bardzo różne pojęcia: szczęścia i zaspokojenia pragnień. Trudno wątpić, że istoty, których przyjemności są niewybredne, mają największe szanse na pełne zaspokojenie swoich pragnień, podczas gdy osoba o wysokich aspiracjach będzie zawsze odczuwała szczęście, które jest w tym świecie dostępne jako niedoskonałe. Ale może się ona nauczyć znosić te niedoskonałości, jeżeli są one w ogóle do zniesienia, przy czym nie będzie z ich powodu zazdrości komuś, kto wprowadzie ich nie odczuwa, lecz tylko dlatego, że nie reaguje w ogóle na te dobra, których brak o tej niedoskonałości stanowi. Lepiej być niezadowolonym człowiekiem niż zadowoloną świnia; lepiej być niezadowolonym Sokratesem niż zadowolonym głupcem. A jeżeli głupiec i świnia są innego zdania, to dlatego, że umieją patrzeć na sprawę wyłącznie ze swego punktu widzenia. Drugiej stronie oba punkty widzenia są znane.

[...] Zgodnie z powyższą interpretacją zasady najwyższego szczęścia, celem ostatecznym, ze względu na który pożądane są wszystkie inne rzeczy (zarówno wtedy, gdy bierzemy pod uwagę nasze własne dobro, jak i cudze), jest istnienie jak najbardziej wolne od cierpień i jak najbardziej bogate w przyjemności, zarówno pod względem jakościowym jak i ilościowym, przy czym o jakości tych ostatnich i o ważeniu jej na szali w stosunku do ilości decyduje głos tych, którzy są do tych porównań najbardziej powołani, zarówno przez swój zasób doświadczeń jak przez swoje wdrożenie do samoobserwacji. Skoro to stanowi – zdaniem utilitarystów – cel ludzkiego działania, stanowi także z konieczności i sprawdzian tego, co moralne; moralność bowiem można odpowiednio zdefiniować jako zespół takich reguł i przepisów ludzkiego postępowania, których przestrzeganie zapewniłoby w największym stopniu opisane wyżej istnienie nie tylko całej ludzkości, lecz w miarę możliwości, wszystkim istotom czującym.

John Stuart Mill, *Utilitaryzm*, fragmenty rozdz. II,
przekład Maria Ossowska, Wyd. PWN, Warszawa 2005, s. 10-23

Zadania do tekstu

Zadanie 9. (2 pkt)

Podaj uzasadnienie sądu, że użyteczność jest podstawą moralności.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10. (3 pkt)

Zaznacz i uzasadnij wybór definicji szczęścia, która jest najbardziej zbliżona do utylitarystycznej koncepcji Milla.

- A. Pierwszym warunkiem szczęścia jest rozsądek (Sokrates).
- B. Szczęściem jednego człowieka jest drugi człowiek (Jean-Paul Sartre).
- C. Przyjemność jest początkiem i celem życia szczęśliwego (Epikur).

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11. (2 pkt)

Wyjaśnij, w jaki sposób Mill proponuje rozstrzygać o wyższości jednej przyjemności nad inną.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12. (4 pkt)

Sokrates twierdził, że zło pochodzi z niewiedzy. Poszukaj i przepisz fragment zbliżony do tej koncepcji pochodzenia zła. Uzasadnij swój wybór oraz nazwij stanowisko filozoficzne Sokratesa.

Cytat:

.....

.....

.....

.....

Uzasadnienie wyboru cytatu:

.....

.....

.....

.....

Stanowisko filozoficzne:

.....

Zadanie 13. (5 pkt)

Przeczytaj poniższy cytat z dzieła Jeana-Jacques’a Rousseau i napisz, czy wyrażona w nim koncepcja szczęścia zgadza się z poglądami Milla, czy stoi w opozycji do nich. Uzasadnij odpowiedź.

Niech ludzie podziwiają do woli doskonałość sztuk, ilość i doniosłość ich odkryć, rozległość i wzniosłość umysłu ludzkiego; czy trzeba im gratulować, że poznali naturę ludzką, nie znając samych siebie, i że posiadli wszystkie sztuki poza umiejętnością bycia szczęśliwym? Jesteśmy szczęśliwi – wykrzykują żałośnie [ludzie współcześni] – ileż mamy źródeł dobrobytu, ileż udogodnień nieznanym naszym ojcom, iluż zaznajemy radości, które były im obce. Tak, to prawda, życie nasze jest łatwiejsze, a oni byli szczęśliwsi, wy jesteście kulturalni, a oni byli ludzcy...

J.-J. Rousseau, *Listy moralne*

Odpowiedź:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (2 pkt)

Na czym polega różnica między zaspokojeniem pragnień a szczęściem?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 15. (2 pkt)

Wyjaśnij sens twierdzenia: „lepiej być niezadowolonym Sokratesem niż zadowolonym głupcem”.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. (2 pkt)

Jakie stanowisko w sporze między egoizmem i altruizmem zajmuje Mill.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. (4 pkt)

Naszkicuj zarzut przeciw utylitaryzmowi Milla, który mógłby wysunąć Immanuel Kant.

Zadanie 18. (4 pkt)

Czy utylitaryzm Milla jest odmianą eudajmonizmu? Uzasadniając swoją odpowiedź, sformułuj definicję eudajmonizmu i wymień jednego przedstawiciela tego poglądu.

BRUDNOPIS